

RUDERSDAL
KOMMUNE

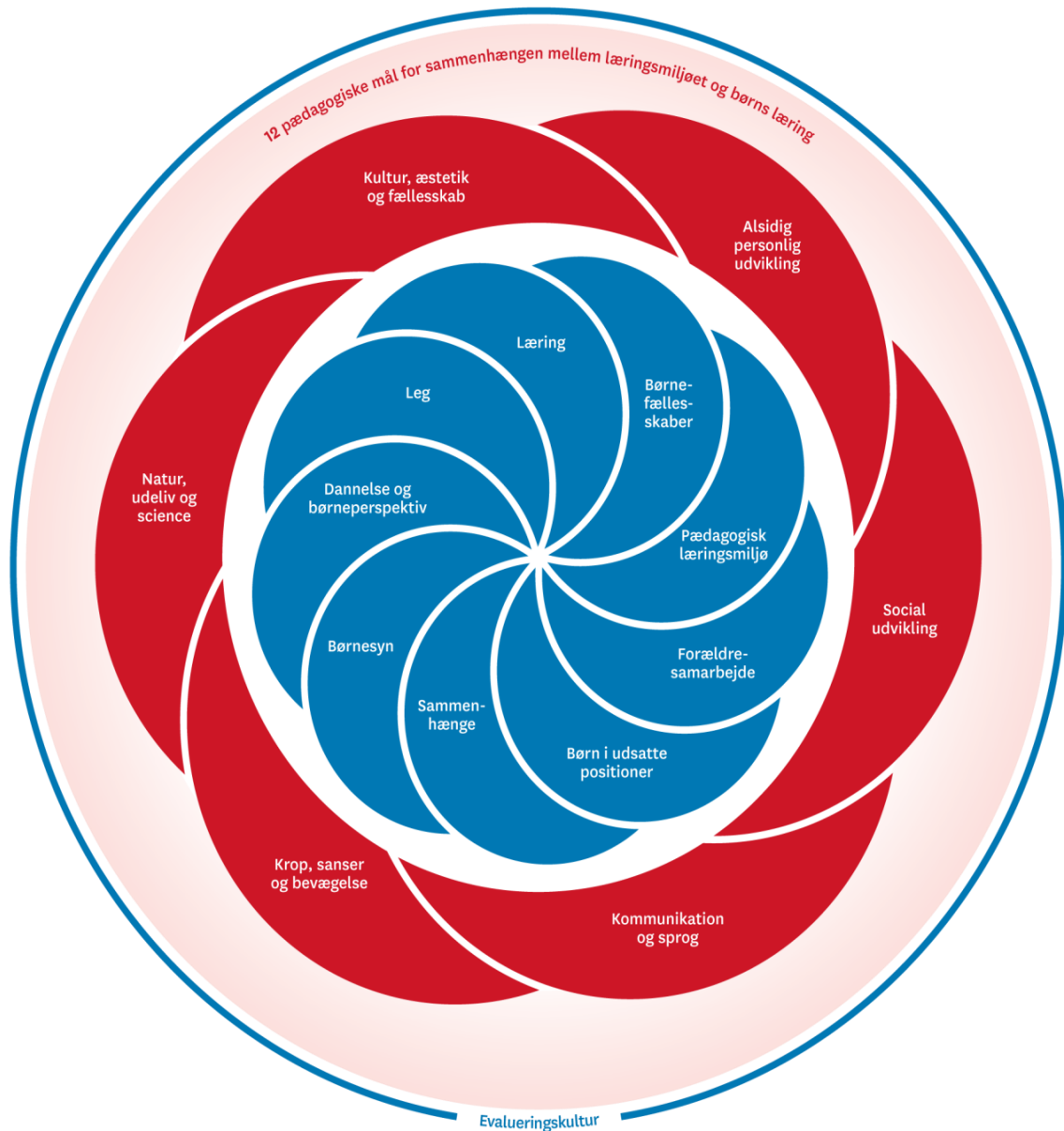
Pædagogisk læreplan for Børnehuset Sjælsø 2020

Den pædagogiske læreplan udgør rammen og den fælles retning for vores pædagogiske arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Læreplanen er et levende dokument, som kort beskriver vores pædagogiske overvejelser og refleksioner med eksempler, der er retningsgivende for det daglige pædagogiske arbejde.

Ramme for udarbejdelsen af den pædagogiske læreplan

Den pædagogiske læreplan udarbejdes med udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag samt de seks læreplanstemaer og de tilhørende pædagogiske mål for sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børns læring.

Rammen for at udarbejde den pædagogiske læreplan er dagtilbudsloven og dens overordnede formålsbestemmelse samt den tilhørende bekendtgørelse. Loven og bekendtgørelsen er

udfoldet i publikationen [Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold](#). Publikationen samler og formidler alle relevante krav til arbejdet med den pædagogiske læreplan og er dermed en forudsætning for at udarbejde den pædagogiske læreplan. Derfor henvises der gennem skabelonen løbende til publikationen. På sidste side i skabelonen er der yderligere information om relevante inspirationsmaterialer.

Hvem er vi?

Børnehuset Sjælsø er et integreret børnehus, i et skønt lyst hus med højt til loftet. Vi har ca. 80 børn i alderen 0-6 år. I huset er der to vuggestuegrupper, to børnehavegrupper, en specialgruppe samt plus pladser, som er særlige forebyggende indsats pladser, for børn der periodevis eller permanent har særlige behov/udfordringer. Pluspladser og pladser i specialgruppen tildeles via en central visitation.

I hele huset arbejder vi med inddeling af børn i mindre grupper for at skabe små, trygge miljøer i det store fællesskab. Generelt er vi meget opmærksomme på, at børnenes behov bliver mødt ud fra deres alder og udvikling. Vi er optaget af at få inddraget børnenes perspektiver, fordi vi ved at det giver den bedste forudsætning for trivsel, dannelse, udvikling og læring.

Børnehuset er fysisk placeret ved siden af Rudeskov skolen, afd. Sjælsø, som er vores primærskole og dermed den skole, som vi samarbejder med i den gode overgang fra børnehave til skole.

Udover et dejligt lyst hus, har vi en stor legeplads som vi flittigt benytter. Vi har nem adgang til skov og åbne arealer, samt offentlig transport.

Vores pædagogik tilgodeser alle børns behov for accept, inddragelse, ligeværdighed og det at være en del af fællesskabet. For os betyder fællesskab at være medregnet. Det vil sige, at alle børn ud fra deres forudsætninger skal have mulighed for at være aktive deltagere i betydningsfulde fællesskaber inden for institutionens rammer. Vi vil gerne skabe en børnekultur der fremme fællesskab blandt børn. I de forskellige kontekster af fællesskaber, dannes der børnerelationer tværs af børnehuset.

Børnehuset indretning ude og inde, tager udgangspunkt i børnegruppens behov, så alle har mulighed for aktiv deltagelse.

Grundlæggende principper for vores indretning er:

Rum i rummet:

- Afgrænsede legemiljøer, skaber tydelig ramme ved hjælp af bl.a. måtter og reoler.
- Hvert miljø har en funktion, der skal være fleksibel og indbyde til leg.
- Visualisering, billeder på kasser, så det altid er overskueligt og inspirerende.

Legepladsens indretning:

- Legemiljøer inddeles, og møbler bruges til rum i udendørsrummet.
- Bevidst valg af voksenpositionering på legepladsen.

Dagligdagen:

Vi er gode til at organisere hverdagen. Alle overgange skal være overskuelige for både børn og personale. Den måde vi organiserer os på, skaber tid og ro til fordybelse i leg og aktiviteter og dermed også god mulighed for læring. Vi skal skabe rammerne for en leg børnene selv kan videreudvikle i samspil med hinanden. Vi er meget optaget af hvilken position vi indtager i børnemiljøet, og hvilke muligheder det giver børnene for leg og læring.

Vi arbejder struktureret ud fra et årshjul med vores pædagogik, så vi dermed berører alle områder af læreplanen og at der skabes plads til fordybelse for alle børn i alle aldre.

Specialgruppen:

Specialgruppen i Børnehuset er placeret med udgangspunkt i, at børnene kan profitere af et almindeligt dagtilbud kombineret med specialpædagogisk viden. Børnene er visiteret efter indstilling fra en psykolog eller anden instans. Børnene visiteres som oftest med psykosociale, udviklings- og adfærdsproblemer. Forældrene forpligter sig til et tæt samarbejde med personalet, når deres barn har fået en plads.

Zebragruppen er en integreret del af Børnehuset Sjælsø. Vi følger årets gang i huset, er med til traditionerne og arbejdet med den styrkede pædagogiske læreplan.

Zebragruppen er et socialpædagogisk tilbud, med plads til 6 - 8 børn.

Zebragruppen tilbyder støtte og udviklingsmuligheder i basis miljø, med faste voksne. Vi laver individuelle indsatser ift. det enkelte barns fokuspunkter. F.eks. hvis et barn har brug for ekstra sproglig opmærksomhed.

Hverdagen er bygget op omkring faste rammer og forudsigelig struktur. I vores pædagogiske læringsmiljø er legen grundlæggende i alle aktiviteter sammen med børnene. Vi har en inkluderende tilgang i forhold til de fællesskaber og deltagelsesmuligheder, det skaber at være en del af Børnehuset Sjælsø. Altid med hensyn til det enkelte barns ressourcer.

Vi arbejder inkluderende ved, at vi b.la. er med i de øvrige børnegrupper i huset ca. to formiddage om ugen. Vi tager hensyn til det enkelte barns ressourcer, og hvem barnet udviklingsmæssigt passer sammen med. Det giver mulighed for, at børnene kan være med i alderssvarende aktiviteter i en større gruppe, kan spejle sig i flere jævnaldrende børn og danne yderligere venskaber.

Pædagogisk læreplan

”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i et fælles pædagogisk grundlag.”

”Det pædagogiske grundlag består af en række fælles centrale elementer, som skal være kendetegnende for den forståelse og tilgang, hvormed der skal arbejdes med børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i alle dagtilbud i Danmark.”

De centrale elementer er:

- **Børnesyn.** Det at være barn har værdi i sig selv.
- **Dannelse og børneperspektiv.** Børn på fx 2 og 4 år skal høres og tages alvorligt som led i starten på en dannelsesproces og demokratisk forståelse.
- **Leg.** Legen har en værdi i sig selv og skal være en gennemgående del af et dagtilbud.
- **Læring.** Læring skal forstås bredt, og læring sker fx gennem leg, relationer, planlagte aktiviteter og udforskning af naturen og ved at blive udfordret.
- **Børnefællesskaber.** Leg, dannelse og læring sker i børnefællesskaber, som det pædagogiske personale sætter rammerne for.
- **Pædagogisk læringsmiljø.** Et trygt og stimulerende pædagogisk læringsmiljø er udgangspunktet for arbejdet med børns læring.
- **Forældresamarbejde.** Et godt forældresamarbejde har fokus på at styrke både barnets trivsel og barnets læring.
- **Børn i udsatte positioner.** Alle børn skal udfordres og opleve mestring i lege og aktiviteter.
- **Sammenhæng til børnehaveklassen.** Sammenhæng handler blandt andet om at understøtte børns sociale kompetencer, tro på egne evner, nysgerrighed mv.”

”Loven fastsætter, at alle elementer i det fælles pædagogiske grundlag skal være udgangspunkt for arbejdet med den pædagogiske læreplan og dermed det pædagogiske arbejde med børns læring i dagtilbud.”

”Nogle elementer i form af fx børnesynet skal altid være til stede i det pædagogiske læringsmiljø, mens andre elementer som fx arbejdet med at skabe en god overgang til børnehaveklassen kan være mere til stede i nogle sammenhænge end andre.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 14

Børnesyn, Dannelse og børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber

---

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 15

Børnesyn

Hos os ser vi børnene som unikke individer med hver deres muligheder, ret til at udfolde sig i vores fællesskab. Børnene har hver især behov for omsorgsfulde og nærværende voksne, der tilpasser forventninger og udfordrer det enkelte barns behov for udvikling. I takt med at barnet modnes øges dets selvbestemmelse og muligheder for deltagelse i fællesskabet. Vi afstemmer samt motiverer krav og forventninger til det enkelte barn ud fra både alder og nærmeste udviklingszone.

Børn har forskellige interesser, behov og måder at lære på. Der er derfor plads til både de store og små fællesskaber i børnehuset, da hvert barn udfolder sig og lærer forskelligt afhængig af kontekst. Vi er meget optaget af, at rammerne om barnet skal skabe de bedste muligheder for trivsel og læring, og det ikke er barnet, der skal tilpasse sig rammerne.

I de planlagte lege/aktiviteter arbejder vi med at følge barnets spor og interesse. Hvis en tilrettelagt aktivitet ikke interesserer barnet eller børnegruppen, skal der være plads og mulighed for at børnenes interesse kommer i centrum, samtidig med at vi er bevidste omkring det enkelte barns læring stile. Vi ved at børn lærer bedst, når de er optaget af ting eller aktiviteter, der interesserer dem, og vores arbejde er derfor at forene det pædagogiske mål med børnenes interesser og ønsker. Barnets ønsker bliver dermed vejen til udvikling.

I Sjælsø Børnehus arbejder vi aldersintegreret. Det giver børnene rig mulighed for at spejle sig i hinanden og mulighed for at udvikle sig i fællesskab med de børn der er på tilsvarende udviklingstrin. I vores pædagogiske arbejde har vi organiseret således, at daglig dagen tager udgangspunkt i både det store fællesskab og små grupper- samt opdeling af alderssvarende grupper og blandede aldersgrupper. Det har vi gjort for at sikre os at børnene bliver tilbudt det gode ved alle læringsrum og ikke kun én bestemt opdeling eller organisering.

Dannelse og børneperspektiv

I vores børnehus øver børnene sig hver dag i at indgå i fællesskaber, i en vekselvirkning mellem egne behov og hensyn til fællesskabet. Vores krav og forventninger til det enkelte barn vil være forskellige, da ikke alle børn er samme sted i forhold til udvikling og dannelse. Nogle gange skal vi arbejde med nogle mere basale og grundlæggende ting hos det enkelte barn, før barnet får en forståelse af, hvad det vil sige at være en del af et fællesskab. Andre gange kan der stilles alderssvarende krav og forventninger til barnet.

Vi vil ikke kunne forvente at en dreng på 2,5 kan vente på tur i lige så lang tid som én på 5 år, og derfor skal rammerne tilpasses barnets modenhed og udviklingstrin i alle små daglige rutiner og planlagte aktiviteter. De store børn på 5 år kan være gode forbilleder for de mindre børn, i forhold til at hjælpe hinanden. Det vil man ikke i samme grad kunne forvente af et barn på 3 år, der lige er startet i børnehaven.

Der er blevet sat forhindringsbane op på legepladsen så børnene kan udfordre deres kropsbevidsthed, balance og opmærksomhed. En gruppe børnehavenbørn er i fuld gang med at vente på tur og der er lang kø. En gruppe vuggestuebørn på 2,5 år

kommer på legepladsen og får straks øje på aktiviteten. Køen bliver længere og personalet beslutter sig for at lave to baner i stedet for én så køen bliver mindre og vuggestuebørnene stadig får øvet at vente på tur men ikke mister motivationen og glider ud af legen.

I børnehuset har vi en særlig opgave i at øve deltagelse i forskellige forpligtende fællesskaber, da netop dette er vanskeligt at øve hjemme, hvor barnet ikke møder store børnegrupper og mange voksne hver dag. Vores praksis tilrettelægges under hensyn til børnenes perspektiv. Dette sker både på baggrund af observationer af børnenes interesser og optagethed og gennem at give barnet/børnene indflydelse på egen virksomhed.

Vi skal åbne barnets verden ved at introducere og inddrage det i fælles beslutninger. Det sker gennem opmuntring til deltagelse i demokratiske beslutninger. Barnet skal stilles overfor simple valg, det kan håndtere og har kompetence til. Her vil barnet blive øvet følelsesmæssigt og trænet i at kunne bære, at det ønskede ikke altid bliver til noget, fordi den demokratiske beslutning måske gik i en anden retning.

Et eksempel på en demokratisk situation kan ses i denne leg mellem fire børn:

En dreng på 4 år vil gerne lege med sine tre bedste venner, men han gider ikke at lege med dukker, det vil de andre dog og holder fast på at det er den leg, der skal leges. Han bliver frustreret, for han vil gerne lege med sine venner men han har ikke lyst til at lege med dukker. Den voksne, der iagttager børnene, beslutter sig for at hjælpe børnene med at finde ud af en løsning og forslår at de først leger dukker og efterfølgende kan han bestemme hvad de skal lege. Han øver sig her i, at han ikke altid kan bestemme, hvad der skal leges. Samtidig viser den voksne ham at man godt kan gå på kompromis, hvor alle børn får en stemme. Han oplever en demokratisk beslutning i kraft af flertallets ønsker i legen, men oplever stadig at blive hørt og respekteret.

Leg og læring

Leg og læring er tæt forbundet, og det er vanskeligt at forestille sig leg uden læring.

I Sjælsø børnehus er legen en grundlæggende virksomhed for barnet. Legen skaber grundlag for barnets udvikling af dets sociale kompetencer og bidrager til kreativitet, fantasi og sproglig udvikling. Legen skal have plads og inspiration for at kunne udvikles. Børnehuset giver plads til børnenes spontane samt selv organiseret leg. Det sker både gennem aktiv deltagelse fra den voksnes side og gennem tilrettelæggelse af spændende, inspirerende lege- og læringsmiljøer. Børnene skal være medskabere af læringsmiljøerne. Dette praktiserer vi bl.a. ved at observere børnenes leg. Jævnligt spørger vi børnene, hvad de har lyst til at lege og vi skaber sammen læringsmiljøer, som kombinerer de forskellige ønsker.

I samlingsituation kan den voksne spørge børnene, hvad de har lyst til at lave den pågældende dag: nogle vil gerne gå en lille tur, andre vil blive inde og lege og en anden gruppe vil gerne i puderummet. De voksne ser muligheder i at børnene vælger ud af lyst, da de ikke nødvendigvis har lyst til det samme som bedstevennen, men derimod kommer til at lege med andre børn i gruppen, som de måske ikke leger med så tit, men som kan skabe nye muligheder for venskaber. De voksne beslutter sig for at dele sig i tre grupper og senere på dagen snakke med børnene om, hvad de hver

især har oplevet. Den voksne, der tager en gruppe børn i puderummet observerer, at to børn der ikke plejer at lege sammen, har fundet en fælles aktivitet om at hoppe fra ribben. Det ene barn er lidt forsigtig til en start men bliver motiveret af det andet barn på ribben. De griner og har det sjovt og ender med at lege sammen på legepladsen om eftermiddagen. Her har de fundet sammen om en aktivitet om at hoppe fra klatrestativet. Den voksne har ikke gjort andet end at observere og reflekterer efterfølgende om hvad de opdelt gruppe gjorde for børnenes muligheder for at etablere nye venskaber, samt at tillære nye motoriske færdigheder.

For det lille barn er læring en kropslig og sanselig oplevelse og oftest er aktiv deltagelse en forudsætning for læring. Barnet skal mødes af inspirerende voksne, som tør gå på opdagelse sammen med barnet. Det skal både ske gennem leg, inddragelse i hverdagens rutiner, i tiden mellem aktiviteter og igennem projekter og forløb. Vi skal have fokus på barnets nærmeste udviklingszone. Det vil sige, at vi hele tiden stiller os dér, hvor det er trygt og samtidig udfordrende at lære nyt. Den voksne skal eksperimentere sammen med barnet og gøre nye opdagelser og erkendelser. Vi øver os i, ikke altid at give barnet svarene, men at være udforskende og undersøgende sammen med barnet.

En pige på 2,5 år i vuggestuen deltager i rundkreds med nogle andre børn og en voksen. Pigen er ny i vuggestuen og har endnu ikke deltaget i sanglegene endnu. Forældrene fortæller at de leger alle legene derhjemme, hvor hun glædeligt deltager. Pigen er forsigtig og er iagttagende i legene med de andre børn i rundkredsen. Den voksne presser ikke på men lader pigen iagttage de andre børn og smiler til hende for at hun føler sig set og inddraget. Den voksne giver med ord og krop udtryk for at det er helt okay bare at kigge på, men at hun meget gerne må være med hvis hun har lyst. Lige den dag sker der noget, for pigen rejser sig op i en leg hvor de skal hoppe til sidst og hopper med. Den voksne bekræfter hende i at det er sjovt at være med og opfordrer hende til at gøre det næste gang de skal hoppe. Den voksne har formået at gøre pigen tryk ved situationen, og pigen deltager derfor helt spontant i hoppesituationen, da hun ser de andre have det sjovt.

Børnefællesskaber

Ethvert barn skal opleve at være medlem af et børnefællesskabet. Vi har ansvaret for, at børnefællesskaber er givende for alle. Børnefællesskaberne er både egne selvvalgte fællesskaber, hvor en mindre vennegruppe finder sammen, samt de voksenunderstøttede fællesskaber. Hvis børnefællesskaberne ikke fungerer, griber vi ind. Det kan være ved at sætte en lille gruppe børn sammen, for der igennem at sikre trivsel hos alle. Det kan også være, at vi igangsætter aktiviteter med udgangspunkt i interesserne hos det barn, der skal have hjælp til at komme ind i fællesskabet. Vi positionerer os ofte ved siden af børnefællesskaberne. Vi observerer, holder øje med, motivere eller er med til at hjælpe børnene, hvis de har behov for det.

En dreng på 3 år er lige startet i børnehaven og kender ingen af de andre børn. Han har gået i børnehaven i en måned og er ikke begyndt at kontakte de andre børn, han leger selv. De voksne har observeret at de andre børn gerne vil lege med ham, men han trækker sig fra legen efter fem minutter. De er blevet enige om at følge ham i en periode for at hjælpe ham til at blive i legen. Den voksne hjælper og guider ham i legen, der hvor hun kan se at han ikke ved hvad han skal og ville trække sig, hvis den voksne ikke var til stede. De voksne opmuntrer og byder ind i legen med forslag til at holde begge børn interesseret i at lege sammen. Efter yderligere en måned går det

allerede bedre. Han har især fået blik for en af pigerne i børnehaven og er begyndt at opfordre til leg ved at fjerne og lave sjove ansigter. Han bliver længere tid i legen og skal stadigvæk have hjælp, men er godt på vej. Han fortæller om pigen derhjemme og de har endda planlagt en legeaftale med pigens forældre. I denne situation er de voksne klar over at det har afgørende betydning for ham, at han føles sig en del af fællesskabet, og hvordan det bidrager til hans glæde og trivsel.

Pædagogisk læringsmiljø

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 22-23

Den daglige planlægning er med til at sikre at børnene gives de mest optimale muligheder for trivsel, læring, udvikling og dannelse

Vi skaber atmosfære i vores overgange, ved at alle vores rutiner er organiseret og de voksne har positioneret sig. Børnene skal føle det er tryk, genkendeligt og rart at være sammen.

Tidspunkt:	Strukturelle Organisering:	Processuelle Samspil:	Resultat: Læring, trivsel, udvikling og dannelse
Morgenen: kl. 6.30 – 8 (kl. 8 – 9) modtages i afdelinger)	<p>Vi åbner sammen i fællesrummet.</p> <p>Der er 2 voksne der åbner og flere støder til undervejs. De voksne tager imod børnene og hjælper dem i gang med en aktivitet – og hjælper gerne med at sige farvel. Der er et morgenmadsbord og flere mindre læringsmiljøer på gulvet og på bordene.</p> <p>Når flere børn er mødt deler man sig ved dels at åbne en vuggestue-gruppe samt en børnehavegruppe.</p> <p>Er der børn der ikke har fået nok morgenmad hjemme klarer vi også det. Børnene kan vinke fra stuen.</p>	<p>Modtagelsen sker alt efter det enkelte barns behov og alder. Der er altid flere tilbud om aktiviteter og flere læringsmiljøer er tilgængelige. Den voksnes rolle er dels at være tryk base, dels at hjælpe med at finde en god aktivitet.</p>	<p>Den voksne sikrer at alle børn bliver hørt og mødt efter deres individuelle behov. Børnene lærer hvordan de finder på noget at lege og nogen at lege med. Der sker en læring gennem fællesskabet. Tilknytningen til den voksne er en central læring for især for de yngste børn. Barnet vænner sig til at sige farvel til sine forældre og skabe tilknytning til andre voksne.</p> <p>(Læreplantema: alle)</p>

Tidspunkt:	Strukturelle Organisering:	Processuelle Samspil:	Resultat: Læring, trivsel, udvikling og dannelse
<p>Formiddag Kl. 9 – 9.30</p>	<p>Samling og aktiviteter: Her spiser de yngste børn frugt, vand og brød. De mindste skal herefter ud at sove mens de fleste går i gang med dagens aktivitet. I børnehaven holdes der morgensamling. Samlingen foregår efter en fast struktur. Når børnene er råbt op af en voksen, er der et barn der tæller alle børnene. Det går på skift. Der arbejdes med dagens rime ord samt månedens rim.</p> <p>Inden man rejser sig er dagens aktiviteter præsenteret og alle er klar over hvad de nu skal. Der anvendes plakater, billeder og mappe med fotos af børnene til at understøtte Samlingen. I børnehaven kan børnene visuelt følge dagen gang på en tavle.</p> <p><u>Aktiviteter stuevis eller i mindre grupper, der også foregår på tværs:</u> Hver stue har på skift en turdag, en dag med kreative aktiviteter og en dag med kropslig udfoldelse/rytmik/yoga, cykler eller sang. Kendetegnende for disse formiddage er at</p>	<p>Her læres noget om at tage tur, at lytte til hinanden, at holde et fælles fokus, at kunne udsætte egne behov og at kunne vise hensyn til andre. Det kræver tryghed ved fællesskabet at kunne stille sig frem forrest.</p> <p>Der er fokus på at skabe en rolige samt forudsigelig overgang så alle børn ikke stå samme sted på en gang. Nogle børn er i garderoben, andre vasker hænder og nogle læser bøger. De voksne positionerer sig.</p> <p>De voksne er nærværende og engagerede og sætter rammen for lege- og læringsmiljøet. De voksne inddrager børneperspektivet i læringsmiljøet og de valg, der træffes.</p> <p><u>Aktiviteter stuevis eller i mindre grupper der også foregår på tværs:</u> Sammensætningen af de mindre grupper giver mulighed for en større grad af fordybelse og børn der ikke umiddelbart søger</p>	<p>Barnet øver sig/lære at lytte, forstå og modtage kollektive beskeder både i samling og aktivitet.</p> <p>Barnet øver/lærer at lege med andre.</p> <p>Barnet øver/lærer at håndtere skift i indhold i aktivitet/overgange.</p> <p>Barnet udvikler sin tolerance overfor andre børn og lærer at udsætte egne behov.</p> <p>Barnet dannes til at forstå verden omkring det – det kan være viden baserede forståelser og sociale, relationelle forståelser og færdigheder.</p> <p>Barnet høres og indgår i demokratiske beslutninger</p> <p>I takt med at flere nye ting introduceres og barnet modnes, åbner verden sig for barnet. Nye muligheder for leg, læring og deltagelse åbner sig. Barnet indgår i et fællesskab både sammen med legekammerater og et fællesskab defineret af den voksne.</p>

Tidspunkt:	Strukturelle Organisering:	Processuelle Samspil:	Resultat: Læring, trivsel, udvikling og dannelse
	<p>aktiviteterne kan være på tværs af stuerne, alder samt afdeling, samtidig med at de er voksenstyrede. Der vil altid være mulighed for at lege.</p>	<p>hinanden kan måske få øje på hinanden her. Turene understøtter fælles -skabet med fælles oplevelser fra verden udenfor. I aktiviteterne søger vi at indarbejde alle læreplanens mål. Ofte arbejdes der ud fra et fælles valgt tema, eller overskrift, som fx kan være "hvem er jeg", "Fri for mobber", "krible krable" eller andre emner efter årshjulet.</p>	<p>Læring den hele dag. (læreplanstemaer: alle)</p>
<p>Frokost kl.11-12</p>	<p>Frokosttidspunktet er lidt forskelligt alt efter børnenes alder. Rutinerne med at gøre klar til frokost, spisningen, bleskift og putte ritualer for de mindre børn, rutinerne omkring oprydning og garderoben før leg udendørs – alt tager tid og skal have sin plads. Der er et stort læringspotentiale i de daglige rutiner og det udnytter vi i hele huset. Der spises i små grupper med en voksen ved hvert bord. Børnene deltager på skift i klargøring og borddækning. Maden serveres på en måde der</p>	<p>Der er fokus på kulturen omkring et måltid: at samtale, at lytte, at tage en passende mængde mad, at øve sig i at smøre selv, at sende fade videre til de andre børn ved bordet, øve brug af kniv og gaffel, at lade sig inspirere af det de andre spiser og ture smage noget nyt. De voksne igangsætter eller deltager i samtaler omkring bordet og inddrager alle børn</p>	

Tidspunkt:	Strukturelle Organisering:	Processuelle Samspil:	Resultat: Læring, trivsel, udvikling og dannelse
	gør det muligt for børnene at håndtere den selv	Børnene deltager på skift i fyldning af rullebord og borddækning.	(Læreplanstema: alle)
Kl. 12-14	Efter frokost kommer børnene på badeværelset og videre ud/ind at sove eller i garderoben, i foregår i mindre grupper I garderoben giver de voksne lige akkurat tilpas med hjælp til at bistå barnet i at blive selvhjulpne. Det er et fint motorisk læringsrum hvor det enkelte barn selv tager tøj på, knappe og lyne osv. øves. Vuggestuen sover. Nogle børnehavebørn sover også til middag mens de øvrige børn er på legepladsen.	Den voksne giver barnet lige nøjagtig passende hjælp for at bistå barnet i at blive selvhjulpent. Den voksne sætter samtaler i gang, øver ord og over- og underbegreber, guider m.m.	Barnet lærer at blive selvhjulpent både i badeværelset og i garderoben. Barnet får blik for sammenhæng som årstider og påklædning og lærer at tilpasse beklædningen til årstiden. Barnet trænes motorisk i at tage tøj på, lære at knappe knapper m.m. Barnet får udvidet sit ordforråd og lært sproglige nuancer. (Læreplanstema: alsidig personlighedsudvikling, krop sanser og bevægelse samt kommunikation og sprog)
Legeplads- en:	På legepladsen fordeler de voksne rollerne imellem sig, således at der er voksen, der holder opsyn og hjælper, og voksne der kan fordybe sig i en aktivitet med børnene.	På legepladsen er det muligt, at udfolde mange forskellige slags lege: spille fodbold, lege med sand og jord, plukke bær m.m., lege alene eller i små grupper, samt det store fællesskab, klatre og	På legepladsen lærer børnene at indgå i uformelle fællesskaber. De udfordres på deres evne til at lege – at kunne finde på, at kunne vente, tilpasse sig andres ønsker og meget mere læring.

Tidspunkt:	Strukturelle Organisering:	Processuelle Samspil:	Resultat: Læring, trivsel, udvikling og dannelse
	<p>De voksne organiserer ofte ude aktiviteter og hjælper børn, der har behov for det, i gang med at lege.</p> <p>Der er altid en voksen inde til at hjælpe børn der skal på toilettet samt børn der vågner.</p>	<p>kravle, cykle, udfolde sig motorisk m.m.</p>	<p>De får mulighed for at etablere og styrke venskaber til andre børn på tværs af grupper og fællesskaber.</p> <p>Børnenes motorik udfordres og styrkes.</p> <p>(læreplanstema: alle)</p>
<p>Frugt: KI.14 - 15</p>	<p>Vuggestuen: De voksne sidder sammen med børnene og spiser frugt og brød. De sidder i grupper. Der føres samtaler ved bordet og læses højt eller synges sange.</p> <p>Børnehaven har frugt caféen: 1 personale forbereder frugt til alle børnehavebørn, sammen med 1-2 børn og omdanner fællesrummet til en café, som børnene kan bruge mellem kl. 14.00-15.00. Der udvælges nogle børn, på skift, der er med til at forberede og styre frugt caféen.</p>	<p>Vuggestuen: Børnene øver sig i at række tallerkner/fade videre til hinanden.</p> <p>Børnene øver sig i at lytte og forstå en historie. Vuggestuebørnene har mulighed at spise frugt i Frugt Cafeen. Det organiseres i samarbejde med børnehaven.</p> <p>Børnehaven: Vi bestræber os på at være to voksne i frugt caféen. Der sidder en voksen ved et af bordene og en voksen i frugt caféen.</p> <p>Den voksen der sidder ved bordene skal hjælpe børnene (blandt andet</p>	<p>Børnene lærer at vente på tur, udsætte egne behov, få blik for andre og deres behov, at blive selvhjulpne m.m. Barnet dannes i kulturen omkring et måltid.</p> <p>Barnet lærer at lytte og øver sin koncentration. Det lærer at forholde Det bliver inddraget og lærer balancen mellem at lytte og at blive hørt.</p> <p>Frugt cafeen skaber ro på stuen med tid til leg og nærvær, inde- eller uden for.</p> <p>De sikre, at alle børn får frugt og brød. Vi har et afkrydsningssystem, hvor børnene bliver krydset af når de har fået frugt og brød.</p>

Tidspunkt:	Strukturelle Organisering:	Processuelle Samspil:	Resultat: Læring, trivsel, udvikling og dannelse
	<p>Den voksne der har frugt caféen har overblikket og vælger i fællesskab med børnene hvor mange børn der er plads til.</p> <p>I sommerperioden flytter Frugt cafeen udendørs.</p>	<p>med at de får spist), være i dialog med børnene og være et godt forbillede ved spisning.</p> <p>Børnene kan gå i frugt caféen når de har lyst og gå tilbage og fortsætte deres leg bagefter.</p> <p>Børnene må selv bestemme hvem de vil spise frugt med i tidsrummet kl. 14-15.</p>	<p>Børnene får et ansvar i fællesskaber, som det at stå for frugtcafeen. Det får de blandt andet ved at få mulighed for at gøre frugten klar, serverer for de andre børn, henter de børn der mangler at få frugt samt oprydning.</p> <p>Der skabes en hyggelig stemning på tværs af alder, små lærer af store og de store er gode forbilleder og hjælper de små.</p> <p>(læreplansteam: alle)</p>
Sen eftermiddag	<p>Børnene leger på stuerne, (børnehavebørnene har også mulighed for at komme ud på legepladsen) og de voksne tilrettelægger passende læringsmiljøer med inddragelse af børneperspektivet. Oftest er det mere rolige aktiviteter, der organiseres, men det kan også være en motorikbane eller en motorisk aktivitet i motorikrummet.</p> <p>Den voksne skal være tilgængelig både for børn og forældre. Den voksne</p>	<p>Børn leger med andre børn. De opøver færdigheder omkring at kunne spille spil, tegne, finde glæde ved konstruktionslegetøj.</p> <p>Børnene leger videre og bygger på formiddagens læring.</p>	<p>Børnene dannes til at kunne initiere og indgå i lege.</p> <p>De dannes i kulturen omkring at spille spil – at følge regler, at koncentrere sig, følge med m.m. De dannes både kommunikativt og sprogligt, matematisk og socialt.</p> <p>(læreplanstema: kommunikation og sprog, social udvikling, motorisk udvikling, kultur, æstetik og fællesskab, krop, sanser og bevægelse og</p>

Tidspunkt:	Strukturelle Organisering:	Processuelle Samspil:	Resultat: Læring, trivsel, udvikling og dannelse
	videregiver vigtige informationer til forældrene, udover, hvad der er formidlet elektronisk, i form af dagbog, fotos eller ugeplan.		alsidig personlighedsudvikling)
Lukning	<p>De voksne organiserer det praktiske omkring lukningen af børnehuset. Børnene inddrages i det omfang, det er muligt og giver mening. De voksne skaber sammen med børnene de læringsmiljøer, det er muligt at have og indgå i, under hensyn til de mange andre opgaver.</p> <p>Den voksne skal være tilgængelig både for børn og forældre. Den voksne videregiver vigtige informationer til forældrene.</p>	Børnene leger nu i høj grad selvstændigt og den voksne bistår med fællesskabet og trivsel for alle børn.	<p>Barnet dannes til at agere mere selvstændigt uden hele tiden at have en voksens deltagelse.</p> <p>Barnet lærer, at gøre klar til næste leg og at acceptere, at den voksne sætter rammerne.</p> <p>(Læreplanstema: alsidig personlighedsudvikling, kultur, æstetik og fællesskab, social udvikling, kommunikation og sprog)</p>

Specialgruppen: (Zebragruppen)

En almindelig dag kan se således ud. Tiderne er ca. tider og kan ud over åbne og lukke tiderne, variere lidt i forhold til dagen og hensynet til børnene.

Kl. 6.30 – 8.00: Mulighed for at spise morgenmad ind til kl. 7.30 og lege i fællesrummet.

Kl. 08.00 – 09.00: Leg på stuen.

Kl. 09.00 – 09.30: Samling

Kl. 09.30 – 11.00: Dagens faste ugeaktiviteter

Kl. 11.00 – 11.45: Frokost

Kl. 11.45 – 12.30: Stille leg/afslapning

Kl. 12.30 – 14.00: Legeplads/sove

Kl. 14.00 – 14.30: Eftermiddagsmad

Kl. 14.30 – luk: Lege og aktiviteter

Zebragruppen organiserer og forbereder børnene på dagens aktiviteter både med morgensamling og boardmaker på stuens tavle, hvor hvert barn har deres egen skema.

Boardmaker er små billeder af aktiviteterne, der bruges til visuel støtte for børn, der kan have svært ved at huske eller overskue mange informationer på én gang. Det deler informationer op i mindre sekvenser og skaber mulighed for, at barnet selv kan følge med i, hvor langt det er kommet med sin dag.

Ved siden af barnets billede, sættes billede op af den pædagog, barnet primært skal være sammen i løbet af dagen. På den måde kan både børn og forældre orienterer sig om hvilken voksen, der har det særlige fokus på at hjælpe barnet med at sige farvel, komme godt i gang med dagen o. lign., den pågældende dag.

En del af Zebragruppens børn kan have svært ved skiftet fra en aktivitet til en anden. For på en rolig måde at markere overgangen, læser vi som oftest en bog, inden vi spiser frokost. Samtidigt stimulerer det børnenes sproglige opmærksomhed.

Samarbejde med forældre om børns læring

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 24-25

Forældrene er barnets tætteste relation og dem, der kender barnet indgående som selvstændigt individ. Pædagogerne kender barnet i fællesskabet blandt de andre børn og forskellige personaler. Relationen mellem pædagoger og børn er en professionel relation, hvor pædagogen gennem omsorg og anerkendelse fører barnet gennem en udvikling, sikrer trivsel og skaber mulighed for dannelse og læring.

Når vi samarbejder med forældre om børns læring sker det gennem små overleveringer ved aflevering og når barnet hentes.

De voksne har undret sig over, hvorfor lille Majas appetit har ændret sig markant. Hvor hun før spiste godt til hvert måltid, nipper hun kun til maden i børnehaven. De voksne spørger undrende ind til Majas spisning derhjemme og finder ud af at Maja for en uge siden fik noget galt i halsen. Det forklarer hvorfor hun kun tager meget små bider, men hun er også træt i løbet af dagen fordi hun ikke får spist nok. Den voksne

og forældrene beslutter sig for at tale med Maja om situationen og bliver enige om at prøve at skære hendes mad ud i små bidder i en periode. Allerede efter et par dage spiser hun meget mere. Dette eksempel viser vigtigheden i at dele informationer forældre og personale imellem, samt hvor vigtigt det gode forældresamarbejde er. De ting de voksne undrer sig over ift. barnets adfærd kan måske findes en årsag på i hjemmet og omvendt. Det giver alle parter noget at arbejde ud fra og det bliver nemmere at sætte ind med konkrete tiltag, såsom at skære maden ud for Maja.

Ca. en gang årligt, har vi mere formaliserede samtaler med udgangspunkt i en dialogprofil, som pædagoger og forældre har lavet på barnet. For forældre til et barn med plusplads, er der ekstra møder, hvor det tværlige team også deltager. Her bliver barnet drøftet med udgangspunkt i dets udvikling og de forskellige perspektiver, der er på barnet. Hvis der er behov for det, laves der en fælles plan for hvordan, vi bedst muligt kan hjælpe barnet med f.eks. motorik – hvilken indsats kan vi lave i børnehuset og hvad kan man gøre derhjemme? Fundamentet for samarbejdet er en gensidig tillid til hinanden med det fælles ønske om at hjælpe barnet til bedst muligt at udvikle sine potentialer i et fællesskab.

Specialgruppen: (Zebragruppen)

Barnet tildeles en kontaktpædagog som har kontakten til de tværfaglige samarbejdspartnere, som psykolog, familiebehandler, ergoterapeut, fysioterapeut, logopæd og sagsbehandler. De tværfaglige samarbejdspartnere kommer jævnligt i huset, laver observationer af arbejdet med børnene og giver Zebragruppens pædagoger supervision.

Kort tid efter opstarten i Zebragruppen, kommer kontaktpædagogen og familiebehandleren på besøg hjemme hos barnet. Dette er for at skabe et godt fundament for det fremtidige samarbejde.

Ved hjemmebesøget kan barnet vise sit værelse og vigtige ting fra hverdagen frem. I har som forældrene mulighed for at fortælle om jeres barn, og vi har også mulighed for at tale om vores gensidige forventninger til samarbejdet.

Det udvidede forældresamarbejde betyder, at man som forældre forpligter sig til at indgå i tæt samarbejde med personalet, om sit barns hverdag og trivsel.

Samarbejdet består af:

- en tæt kontakt mellem forældre og personale i dagligdagen.
- opfølgingsmøde ca. hver 8. uge i tidsrummet kl. 9.00-15.00. Kontaktpædagogen og forældrene taler om, hvordan barnet trives hjemme og i institutionen. Vi følger op på fokuspunkterne og laver en fremadrettet plan.
- statusmøde en gang om året, hvor de relevante tværfaglige samarbejdspartnere deltager udover forældrene, husets leder og kontaktpædagogen. Inden mødet har kontaktpædagogen udarbejdet en statusrapport med udgangspunkt i barnets aktuelle situation, og med forslag til hvilke fokuspunkter det kunne give mening at arbejde med i den næste periode. De tværfaglige samarbejdspartner deltager, så der sikres en sammenhængende og meningsgivende indsats omkring barnet.
- Derudover kan der aftales ekstra møder ved behov.

Børn i udsatte positioner

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 26

Alle børn kan på tidspunkter komme i en udsat position, hvor de har svært ved at være i fællesskabet, enten fordi de ikke selv vil, eller fordi fællesskabet ikke vil lukke dem ind. Alle børn kan i perioder afvise at ville samarbejde med pædagogerne eller med de andre børn. Nogle børn har større risiko for at havne i en udsatte position end andre. Ikke alle børn har samme baggrund, og ikke alle børn er født med samme psykiske og fysiske funktionsniveau. Det er helt okay at have en dårlig dag og ikke have lyst til at være med. Men hvis der mange dårlige dage, så er der noget, vi sammen skal have kikket på. Børn som holder sig for sig selv og er passive, går glip af deltagelse, læring og erfaringer. Børn som kommer væsentligt mere i konflikter end andre børn risikerer at få mange negative oplevelser af egne kompetencer og tilliden til, at andre kan og vil hjælpe, kan reduceres. Pædagogerne er opmærksomme på alle børn, men de er særligt opmærksomme på de børn, som af forskellige grunde har større risiko for at havne på sidelinjen af fællesskabet. Børnenes forudsætninger og vilkår er ikke ens. Nogle børn har i periode større behov for tæt guidning og støtte end andre. Eller måske har barnet brug for at blive skærmet fra de andre i rolige omgivelser. Indretningen af vores læringsmiljø fokuserer derfor på børnenes fællesskaber med henblik på mulighed for fordybelse i mindre grupper bl.a. baseret på observationer af børnenes hverdag, trivsel og interesser.

Hvis et barn viser tegn på at føle sig presset i de store fællesskaber i børnehuset, giver vi det lov til at trække sig, når det ønsker det. Det betyder, at det f.eks. kan få lov til at observere fællesskabet på afstand eller måske kun være deltagende i en lille del af samlingen. Vi sidder oftest i mindre grupper, når vi laver aktiviteter eller leger med børnene. Det kan også være, at vi forlader grupperummet og går ind på et af de mindre rum med ganske få børn. Nogle børn kan have behov at bevæge sig og derfor give vi mulighed at brug uderummet. Her vil vi så typisk tage udgangspunkt i ting, som barnet er optaget af og positionere os foran, bagved eller ved siden af barnet.

En dreng på 4 år har altid haft det svært med at deltage i det store fællesskab. Det viser sig ved, at han ikke opsøger de andre børn, han leger selv i hjørnet eller læner sig op ad en voksen, hvis har mulighed for det, det meste af dagen. De voksne på hans stue har i en periode taget ham og fire andre børn ud af det store fællesskab for at skabe ro til fordybelse og leg. De har blandt andet gået ture, leget med biler, lavet puslespil og leget sanglege. Han er blevet mere glad, og de voksne kan se at relationen mellem ham og de andre børn, der skiftevis kommer med i gruppen udvikler sig. De voksne har mulighed og ro til at følge hans kontakt til de andre børn, og blive helt skarp på, hvor der opstår udfordringer for ham, og hvor han bliver utryg.

Vi giver også ofte børn mulighed for at deltage i det praktiske sammen med en voksen, som f.eks. at forberede frokost- eller eftermiddagsmåltidet. De kan give barnet et frirum fra støj og det at skulle forholde sig til mange mennesker på samme tid. Det styrker også relationen mellem barn og voksen. Den voksne ser barnets behov og vil gerne hjælpe, ved at give barnet noget ro og tid med den voksne alene.

Vi vil hele tiden udfordre barnet, så det udvikler og danner sig bedst muligt. Det gør vi ved, at være opmærksomme på barnets nærmeste udviklingszone samt behov for pauser i løbet af dagen.

Nogle børn kan også have behov for at den voksne i højere grad sætter rammerne for hele dagen, da det kan være svært at navigere i. Der vælger de voksne ofte at gøre mere ud af brug af visualisering, eller piktogrammer. Det kan også være mundtlig guidning i detaljer om, hvad der skal ske i løbet af dagen.

Sammenhæng til børnehaveklassen

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 27

I Rudersdal Kommune skal natur og udeliv være med til at bygge bro og skabe sammenhæng mellem dagtilbud og skole.

"Naturen bygger bro" er et projekt som strækker sig fra 1. maj året inden skolestart til godt ind i 0. klasse. Den del der foregår i dagtilbud orienterer sig ind i "Den styrkede pædagogiske lærerplan". Tidlig Literacy og digitalisering ind tænkes over tid i projektet for at understøtte arbejdet med disse elementer i overgangen.

Projektet tager udgangspunkt i et fælles tema "Skoven". Årstiderne sætter rammen for hvad der arbejdes med i de forskellige dele af projektet. Temaet "Skoven" er gældende i minimum fire år og evalueres løbende i et samarbejde mellem forvaltning og de samarbejdende daginstitutioner og skoler.

Formål:

- Styrke samarbejdet om børnenes overgang fra børnehave til skole med natur og ude liv som det fælles tredje.
- At styrke børnenes overgang fra børnehave til skole gennem natur og udeliv.
- At børnene oplever større sammenhæng i overgangen fra børnehave til skole.
- At børnene oplever kobling mellem tidligere og ny læring.
- At børnene danner relationer med kommende kammerater/venner.
- At børnene oplever sig selv som kompetente og har følelsen af at høre til.

For at understøtte samarbejdsprojektet "Naturen bygger bro", etableres et trekantsamarbejde mellem dagtilbud, skole og naturvejleder, der også udarbejder et årshjul der arbejdes ud fra.

Skolerne og dagtilbuddene har også et samarbejde med den tilhørende skole. Vi samarbejder med Rudeskov skole, afdeling Sjælsø.

Når barnet starter i SFO har barnet en ting med der symboliserer den læring der har været i "Naturen bygger bro". Det er børnehaven der faciliterer, at det sker.

V har to samarbejdsdage med skolen. Her kommer børnene på besøg på skolen, hvor de møder SFO-personalet og miljøet omkring skolen – klasselokale, toiletter, boldbane og meget mere.

Børnene leger forskellige lege sammen med de andre børn, der skal begynde på skolen og de voksne i indskolingens møder deres kommende børn.

Børnehuset arbejder de kommende skolebørn hele året i forskellige projekter og sammenhæng.

I gruppen er vi opmærksomme på de ting, der rører sig i børnegruppen og hvilke behov vi kan se. Dette er ofte udgangspunkt for vores indsatser. Det kan f.eks. være, at vi ser, vi har en særlig følsom gruppe børn, som er lidt forsigtige. De er måske udfordret ved at have svært ved at sige farvel om morgenen eller turde nye ting. Det er en dannelsesmæssig udfordring, vi tager meget alvorligt, da forudsætningen for at gribe livet, er at turde livet. Vi beder ofte børnene om selv at tage stilling til tingene ved at spørge "hvad synes du selv om det?" Og vi træner at vente – at udsætte behov – vi øver os.

Børnene bliver mødt af nye krav til deres færdigheder. Det kan være renlighed, selvhjulpenhed i garderoben og lign.

Vi arbejder gerne med meget kreative processer som både stiller krav til børnenes fantasi, arbejdshukommelse, tålmodighed og også almindelige færdigheder som at holde på blyant og pensel. Men det er vigtigt, at ingen opgaver kan løses forkert!

Storgruppen er:

- En gruppe med børn, som skal trives i det store fællesskab.
- Et trygt sted, hvor vi kan fejle og glædes over, hvad vi lærer, når vi øver os.
- Et sted hvor vi leger os til viden og færdigheder.
- En gruppe, hvor pædagoger stiller alderssvarende krav – med omsorg for det enkelte barn.
- Pædagoger, der møder forældre med respekt og faglighed.
- Børnene lærer at være aktive deltagere i socialt forpligtende fællesskaber (at give plads til hinanden og deltag med alt hvad du har).

Vores aktiviteter spænder vidt og indeholder bl.a.:

- Venskaber.
- Konfliktløsning.
- Selvhjulpen.
- Kendskab til tal og bogstaver.
- Ture i området.
- Finmotorik – holde på en blyant.
- Forstå kollektive beskeder – og udfører.

De sidste to år har der været to brobygnings dage kl.9-12, hvor man gik hjem og spiste frokost.

Vi aftaler besøgs dagene onsdag i uge 11 eller 12.

Forår: To sammenhængende dage, fra kl. 9-12. (børnehaven spiser frokost hjemme) Børnene får et bånd, der angiver, om det er skolen, de skal gå på.

Den første dag: Vi mødes kl. 9.00 og der bydes velkommen af skolen. Skolens egne 0.klasser og børnehaven er gårdvagter. Børnene inde i klassen og "prøver at gå i skole". Herefter mødes alle kl.10 og børnene bliver delte op i 6 grupper. (Børnehaverne har delt børnene hjemmefra). Herefter er der stjerneløb med forskellige poster.

Den anden dag: Vi mødes kl. 9.00. Det er dagen, hvor de kommer ud og leger sammen. Legene er planlagt fra skolens side. 0. klasse børnene viser rundt på skolen samt i klassen.

Øvrige krav til indholdet i den pædagogiske læreplan

Inddragelse af lokalsamfundet

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 29

Lokalsamfundet er et vigtigt element i børnenes oplevelse af deres omgivelser og verden. Når vi tager på ture ud af huset, lærer børnene om verden gennem sansning, sammenligninger og dialog. Vi sanser den verden, der omgiver os, og børnene sanser årstidernes skiftene, dyr og planter og udeliv når vi tager på tur.

Er børnene optaget af dyr i vandet, kan vi arrangere ture til søerne i Rude skov. Her er masser af dyreliv at gå på opdagelse i. De oplever også områder af deres by som de måske ikke har oplevet med deres familie. Vi bruger naturen så meget som muligt. Vi bruger Høsterkøbbus og FDF spejderhytterne når vi har mulighed for det. Her udfolder børnene deres nysgerrighed, kreativitet og fællesskab i samspil med dyr og planter. I sommeren 2020 har hele børnehaven lånt spejderhytterne og været ude hver dag i al slags vind og vejr. Vi har lånt en stor kasse fra naturskolen med krible-krable udstyr, hvor børnene har fordybet sig i sommerfugle, bænkebidere, mariehøner osv. Samt været kreative med udsmykning af en stor sommerfugl til ophæng på børnehavens legeplads.

De lærer også at sammenligne omgivelserne eller huse med hvor de selv bor. Når de store børn i børnehaven besøger hinanden, dannes kulturel forståelse. Vi bor alle forskellige, har forskellige traditioner og indretning. Dialogen om kulturelle forskelle kan udmunde sig i et tema om "hvor jeg bor" hvor børnene besøger hinanden og fortæller hvordan de bor, hvad de spiser, hvad de bruger weekenden på og hvad de bruger i lokalområdet. Børnene får øjne for at vi alle er forskellige og at forskellighed er godt og vi kan lære af og lade os inspirere af hinanden.

Biblioteket har stor betydning for børnenes før-skriftlige forståelse. Børnene er selv med til at vælge bøger de vil låne, og de voksne låner bøger der retter sin mod et bestemt tema, eller indsats om at være gode venner. På biblioteket læser vi bøger, men børnene får også lov til at lege.

Fodboldbanerne ved siden af børnehuset og Ruderskov skolen, afdeling Sjælsø bruger vi også flittigt til fysisk udfoldelse. Vi kan også finde på at holde samling og lege en masse sjove lege, da der er masser af plads. Vi holder også sommer OL for børn og voksne. Der synges en hjemmelavet OL-sang, børn og voksne får holdbånd på og har ugen forinden øvet sig i de forskellige discipliner. Dagen slutes af med mad på bål og medaljer og diplomer til alle og pokal til vinderen. I denne form for tema, lærer børnene om OL begivenheden, de lærer at vente på tur, at kunne tåle at deltage i konkurrence, hvad sammenhold og fællesskab også er. At man kan være sammen om at være imod hinanden.

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 30

Arbejdet med børns fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø tager i Børnehuset Sjælsø udgangspunkt i børneperspektivet. Vi vil, at alle børn uanset alder, køn, og etnicitet skal tilbydes et sundt og udviklende læringsmiljø. Vi ved, at forudsætningerne for at skabe et sundt og udviklende læringsmiljø er nærværende og engagerede voksne. Vi er derfor deltagende og/eller observerende af børnemiljøet og opmærksomme på den generelle trivsel blandt børnene. Vi arbejder meget med at give rum til børnene ved at opfordre dem til at give udtryk for deres ønsker og interesser.

Børneperspektivet er essentielt i vores arbejde med børnemiljøerne. Vi gør meget ud af at have en daglig dialog med børnene om deres dag, oplevelser og meninger, da en viden om dette sikrer at vi får alle børnenes perspektiver med i arbejdet med det pædagogiske læringsmiljø. Vi taler blandt andet med børnene i garderoben: "hvem skal du lege med når du kommer ud på legepladsen", eller i måltidssituation, "Var det en god tur i var på" eller "Hvad var det der skete på legepladsen i dag, du så ikke så glad ud"

Vi kan også undersøge børneperspektivet mere systematisk, som da vi ved åbning af vores frugtcafé interviewede børnene om, hvad de mente om initiativet. Begge metoder er gode at bruge sammen, da den systematiske metode giver mange meninger om samme emne, hvorimod den daglige dialog går mere i dybden med perspektiver hos enkelte børn.

Det fysiske børnemiljø

Det fysiske børnemiljø er fx indretningen af vores stuer samt støjniveau. Stuerne er indrettet således, at der på stuen er små afgrænsede områder, hvor børnene kan fordybe sig i leg uden at blive forstyrret af andre børn i færd med anden leg. Den voksne på stuen guider børnene i/ og finder plads til at sætte lege i gang. Der er også mulighed for at en lille gruppe børn kan gå på legepladsen, fællesrum eller i værkstedet. Det giver mere ro på stuen og rum til at skabe fordybelse og koncentration hos børnene.

Det psykiske børnemiljø

Det psykiske børnemiljø er fx den gode relation til den voksne, gode venskaber og et miljø hvor forskelligheder er accepteret. I en samlingsituation kan der være børn der vælger en aktivitet fra fordi de ikke er trygge nok og der er vigtigt, at de voksne motiverer men accepterer, at det kan tage tid at turde deltage. Børnene spejler sig i de voksne og hinanden og vi arbejder derfor hver dag på, at det skal være rart og trygt at være barn i vores børnehus, samt at få lov at deltage på egne præmisser.

Det æstetiske børnemiljø

I vores børnehus arbejder vi kreativt gennem alle projekter vi sætter i gang. I sommer dekorerede børnene et stort sommerfuglebillede med blomster fra naturen de selv var med til at plukke. Billedet hænger på legepladsens cykelskur og både processen i at lave sommerfuglen og resultatet med at studere billedet skal inspirere børnenes leg og fantasi på legepladsen, samtidig med at fremme fællesskabs følelsen. Indendørs har vi også rammer med malerier børnene maler ud fra de temaer vi arbejder med i børnehuset. Udendørs og indendørs er vi meget optaget af, at indretningen opfordrer til forskellige former for leg. Vores klatrestativ opfordrer børnene til at

bevæge deres krop og udfordre balance og kræfter. Vores legehus opfordrer til at lege far og mor og børn, vores store høj opfordrer til at løbe eller trille nedad. Indenfor kan der nogle dage være stillet legetøj op på forhånd, for at invitere børnene til leg og lette afleveringen om morgenen.

De seks læreplanstemaer

”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i seks læreplanstemaer samt mål for sammenhængen mellem læringsmiljøet og børns læring.

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring inden for og på tværs af de seks læreplanstemaer.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 32

Alsidig personlig udvikling

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 36-37

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes alsidige personlige udvikling?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Alsidig personlig udvikling.
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag.
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

I børnehuset har vi mange forskellige læringsmiljøer dagen igennem. Vi har små læringsmiljøer i form af legegrupper, sproggrupper og motorikgrupper på tværs af huset. Vores opgave er at skabe mindre læringsmiljøer i det store fællesskab, så der skabes tid til fordybelse, længerevarende kontakt og dialog med det enkelte barn, mulighed for at se barnets udvikling og tilpasse læringsmiljøet dertil. Vi tilpasser grupperne af børn, så de har et fælles udgangspunkt. Det betyder at det kan være en gruppe af både 3- 4 årige, fordi de hver især er på samme udviklingsstrin i forhold til det der arbejdes med.

Det er vigtigt for barnet af udforske verden fra kendte og trygge omgivelser. Vi arbejder med en forudsigelig hverdag, der samtidig udfordrer barnet. Vores læringsmiljø lægger op til en dagligdag med faste rutine og genkendelighed, bl.a. gennem samling. Det indebærer også en tillid og kontakt til fast voksne, der ser, hører og forstår barnet. Vi ved, det er vigtigt for barnets mulighed for læring og udfoldelse, at rammerne er trykke, så det derfra kan udfordre egne evner og opnå en følelse af at kunne mestre sin egen verden.

Engagement

For at børnene engagerer sig og dermed får mulighed for at udvikle sig og lære, er det vigtigt, at vi som voksne selv er engageret. Vi er opmærksomme på at vi voksne har forskellige interesser og kompetence og er gode til at supplere hinanden, så vi kan engagere os med børnene. Den voksne skal sørge for at rummet for læring er trygt, og at barnet tør udfolde sig og engagere sig med de andre børn. Vi er opmærksomme på at skabe læringsmiljøer, hvor barnet føler sig værdsat og respekteret.

En pige på 3,5 år er en pige, der har svært ved at fordybe og engagere sig i aktiviteter eller leg med mange børn. For at hun kan føle sig værdsat, set og respekteret trækker den voksne hende og nogle få andre børn ud af det store fællesskab, for at kunne fordybe sig og engagere sig i leg i fred og ro. Hendes engagement og deltagelse stiger når hun føler, at hun kan overskue antallet af børn i legen og den voksne ser og hører hende.

Livsduelighed

I børnehuset arbejder vi med en hverdag, der byder på mange forskellige former for leg og aktiviteter, der udfordrer og bryder grænser. Børnene skal turde udfordre sig selv og tør fejle. Vi er opmærksomme på at skabe et børnemiljø, der i høj grad fordrer forskellighed og dermed lærer børnene at have respekt for hinandens forskelligheder og grænser. Dette gør vi ved, først og fremmest at se på os selv som voksne. Hvordan snakker vi om hinanden og børnene. Vi øver os i at reflektere over, hvilket sprog vi bruger med børnene, og hvordan vi selv er rummelige og forstående over for alle dem vi møder i hverdagen. Vi øver også børnene i at sætte ord på uretfærdigheder eller konflikter og at sætte sig ind i et andet barns perspektiv.

To børn på 4,5 år leger far, mor og børn. Pigen har ikke haft en særlig god morgen og er ikke så hurtig til at svare drengen, når han henvender sig til hende. Drengen bliver frustreret og henvender sig til den voksne. Den voksne er klar over, at det kan tage lidt tid før pigens falder til den morgen. Den voksne forklarer drengen, at det har været svært for Ida at blive afleveret til morgen, og at hun måske bare skal have lidt tid til at huske, hvordan man leger. Pigen nikker og drengen prøver at sætte sig i hendes sted. Så siger han "nårh, sådan en dag har jeg også haft, og så fik jeg er god dag alligevel" Han prøver at hjælpe hende og tilbyde hende legetøj. Efter lidt tid virker det som om, at legen går bedre og pigens er i bedre humør.

Gåpåmod

Vi arbejder hver dag med at understøtte børnene i være i en relation og udtrykke deres følelser. Dette gør vi ved at sætte ord på hvad barnet gør og hvad vi tror barnet føler i en given situation. Det kan fx være i en konflikt med et andet barn, hvor barnet ikke vil svare på hvad der er sket, og den voksne prøver at sætte ord på hvad barnet føler. Det kan hjælpe barnet til at åbne op og fortælle, hvordan det føler i situationen. Især i vuggestuen, hvor sproget stadig er meget simpelt og for nogle kun er begyndt at bruge sproget, er det et godt redskab til at arbejde med børnenes selvværd og gåpåmod gennem en anerkendende og beskrivende tilgang. Denne tilgang kræver også rolige voksne, der giver sig tid til at løse og guide i en konfliktsituation, ikke kun for at løse den, men for at børnene lærer af situationen ved hjælp af den voksne.

En pige har svært ved at indgå i relationer til de andre børn i fællesskabet og bliver ofte det barn ingen gider at lege med, fordi de andre børn har erfaret at hun slår eller driller når hun er med i en leg. Efter megen observation og refleksion og dialog med barnet, finder de voksne ud af, at hun driller og bliver voldsom fordi hun ikke ved hvordan hun kommer videre i legen. Den voksne følger hende i leg over nogle uger og bekræfter hende i at hun er en god ven og hvis hun har brug for hjælp skal hun bare komme og spørge. "Du må gerne spørge hvis jeg skal hjælpe dig med at komme ind i en leg" Efter noget tid virker det som om, at det er gået op for hende at det giver mening at spørge om hjælp og konflikterne bliver mindre og mindre. Den voksne har sat sig i barnets sted og forsøgt at give barnet gåpåmod og tro på sig selv, også selvom det kan være nødvendigt at få hjælp ind imellem.

Vi hjælper også børnene med at rykke deres grænser. Er en pige eller dreng genert, og tør ikke at deltage i voksenstruktureret leg fx lille hund, der er nogen der har taget dit kødben, så finder vi en måde at inddrage barnet på. Det kan være at den voksne lægger sig i midten af rundkredsen sammen med barnet, fordi han/hun ikke tør selv. Det kan give barnet tro på at det er okay ikke at have prøvet legen før men at de voksne hjælper og det til sidst ender med at være sjovt at deltage.

De små skridt vi kan hjælpe barnet med at tage, er meget vigtigt for barnets selvopfattelse, gåpåmod og selvtillid. Vores job er at støtte børnene når det bliver svært og give dem en oplevelse af mestring.

Om deltagelseskompetence

Børn øver sig i deltagelseskompetence ved at balancere mellem iagttagende og mere initiativtagende positioner i de aktiviteter og relationer, de indgår i. Læringsmiljøet skal understøtte og udvide børnenes erfaringsverden, så de kan og tør deltage og tage initiativer, der skaber mulighederne for den livsudfoldelse, de ønsker sig i fællesskabet. Læringsmiljøerne skal give børnene mulighed for at fordybe sig i det, de er optagede af samt lære dem at prioritere blandt mange mulige tilbud.

Vi stræber efter at skabe læringsmiljøer der:

- motiverer børnene til at undres.
- pirrer børnenes nysgerrighed.
- anerkender børnene for deres fund.
- støtter børnene i deres vedholdenhed.
- støtter børnene i deres innovative formåen.
- styrker børnenes koncentrations- og abstraktion evne, hvilket er afgørende for deres udvikling og læring og netop grundlæggende for en alsidig personlig udvikling.

Det er en vigtig kompetence at kunne deltage i et fællesskab, dog findes der børn i ethvert dagtilbud, der har brug for ekstra hjælp og støtte til at indgå og byde ind i fællesskabet. Fællesskabet skal udvikle børns evne til at udvikle grundlæggende sociale kompetencer og bidrage til demokratisk dannelse, derfor er det vores fornemmeste opgave at gøre et hvert barn en del af fællesskabet. Det kan være svært for børn at deltage i det store fællesskab hele dagen. Det kan virke uoverskueligt eller stressende. Derfor bestræber vi os på at lave små fællesskaber i det store fællesskab. Det er vores opgave at tilpasse fællesskabet til barnets behov. Hvis der er behov for et lille fællesskab på nogle få børn, for at barnet bidrager og deltager aktivt med de andre børn, så skal der gives mulighed for dette i løbet af dagen. Med tiden er hensigten at det skal blive nemmere for barnet at indgå i det store fællesskab og være en aktiv deltager.

Social udvikling

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 38-39

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes sociale udvikling?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Social udvikling.
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag.
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Når det lille barn bliver født, agerer det i samspil med forældre og nære personer omkring det. Barnets opmærksomhed vokser gradvist og barnet udvikler sociale relationer og empati. Det mærker egne følelser og bliver derigennem opmærksom på andre. Empati handler om at nære følelser for andre og kunne sætte sig i deres sted. Børnene udvikler positive relationer til andre børn igennem leg og fællesskaber. Det pædagogiske personale er rollemodeller og sætter rammerne sammen med børnene for den sociale trivsel i gruppen. Det pædagogiske personale er normsættende – må man sige nej til at lege med nogen? – hvad gør jeg, hvis jeg bliver uvenner med min bedste ven? osv. og hjælper barnet til at lære de basale, sociale spilleregler.

Barnet skal lære, at forhandle og argumentere, at bøje sig, at sikre sig medbestemmelse og indflydelse og få forståelse for de andre børns perspektiv. En god social udvikling er et af de vigtigste elementer i barnets udvikling og er med til at skabe trivsel og velvære for barnet og definerende for barnets senere trivsel i skolen. Når barnet er socialt aktivt, er der mange læreplanstemaer på spil: den alsidige personlige udvikling, kultur, æstetik og fællesskab, krop, sanser og bevægelse samt ikke mindst kommunikation og sprog. Oftest sker udviklingen gennem leg, hvor den voksne er bag ved barnet i en mere observerende position. Andre gange har barnet brug for hjælp og den voksne positionerer sig foran barnet ved at skabe rammer eller inspiration, for herefter gradvist at gå ved siden af barnet.

Deltagelse og medindflydelse

Deltagelse og medindflydelse opstår i mange forskellige situationer.

Det opstår af sig selv i børnenes leg. De søger aktivt at have indflydelse på legen og dets indhold og retning. Vi arbejder med at guide børnene i legen, til at se og give plads til alle deltagernes ønsker. Det kan være at skiftes til at vælge en leg eller skiftes mellem rollerne. Vi ønsker ikke at styre legen for børnene, men derimod guide børnene i hvordan man kan løse en uoverensstemmelse i en leg så alle kan føle sig medinddraget, set og hørt. Det gælder både de børn der søger meget indflydelse og de børn der trækker sig eller lader andre børn bestemme og ikke selv kommer til at have indflydelse på legens ramme og indhold.

Vi arbejder med deltagelse når vi lader børnene vælge dagens aktivitet, når vi laver forskellige aktiviteter i løbet af dagen og børnene kan deltage hvor det giver mening for dem. Vi giver dem en stemme og anskuer det pædagogiske læringsmiljø fra børneperspektiv.

Vi holder samling og øver turtagning, deltagelse i et pædagogisk læringsmiljø der har til formål at skabe demokratisk dannelse hos børnene. Alle børn er med i samling. Alle børn har lov at fortælle, komme med ideer og vælge dagens sang, rim eller aktivitet ud fra den ramme vi har skabt om læringsmiljøet. Vi øver også at tilsidesætte egne behov og blive bevidst om at andre børn også har en stemme og et ønske som ikke nødvendigvis er det samme som barnet selv ønsker.

Vi er bevidste om at børn lærer bedst hvis læringsmiljøet giver mening i forhold til deres ønske, interesse og udvikling. Vi arbejder derfor med at skabe læringsmiljøer med en høj grad af medindflydelse.

At udvikle empati

Det lille barn ser kun sig selv og sine egne behov og skal med alderen lære at indgå i fællesskaber med andre børn med forskellige behov og ønsker. Det skal lære at sætte sig ind i andre børns perspektiver, behovsudsætte, så andre kan få lov at deltage eller at gå på kompromis i legen. Det er vores opgave at støtte barnet i at udtrykke egne følelser og ønsker og sætte sig ind i andre børns perspektiver. Det gør vi hele dagen i mange forskellige situationer. Ved uoverensstemmelser børn imellem er det vigtigt at give børnene hver især tid til at forklare sig, og at den voksne hjælper barnet med at sætte ord på de følelser og tanker, der ligger bag en handling. På den måde anerkender vi barnets ret til at ytre sig og prøver sammen med hinanden at skabe forståelse for situationen. Barnet vil føle sig hørt og vil lære, at det andet barn måske har oplevet situationen helt anderledes.

Legens betydning

Legen er grundlæggende for børns læring herunder også social læring. I legen lærer barnet om verden og sig selv i verden i samspil med fællesskabets deltagere. Legen skal gøre barnet i stand til at aflæse andre, se andre børns behov, tilsidesætte egne behov, forhandle og udvikle forståelsen for at gå på kompromis. Når barnet starter med at lege, oplever det, at der er andre børn i verden, der er forskellig fra sig selv og har andre behov og ønsker.

I børnehuset arbejder vi med leg i mindre grupper og i det store fællesskab. Vi arbejder både med vokseninitieret guidet leg samt spontane og selv organiseret leg som giver børnene mulighed for at lege og være opfindsomme på egen hånd. Den voksenstyrede leg giver os mulighed for at arbejde med barnets sociale kompetencer og strategier tæt på og guide i det der kan være svært. Det kan også være over en længere periode for at styrke en bestemt kompetence hos barnet, hvor der gradvist vil kunne bruge strategier fra de små grupper i det store fællesskab. De fokuspunkter vi arbejder med i de små grupper, kan børnene med tiden overføre til det store fællesskab. Barnet har måske fået tillært sig hvordan det kan byde ind i en leg det ønsker at deltage i. Hvor det før var svært i det store fællesskab, har leg i de mindre grupper med voksen guidning hjulpet barnet til at udvikle en strategi for at blive en aktiv deltager i det store fællesskab. I børnehuset arbejder vi også med fri leg. Vi observerer og hjælper børnene hvor der opstår et behov og ser at de udfordrer sig selv, forhandler og løser konflikter selv i det store fællesskab og vi står klar til at hjælpe og guide børnene, når der opstår behov.

Kommunikation og sprog

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 40-41

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes kommunikation og sprog?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Kommunikation og sprog.
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag.
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Sprog og kommunikation er en vigtig del i den alsidige personlighedsudvikling og de sociale kompetencer. Barnets kognitive udvikling hviler på sproget, på sprogforståelsen, evnen til at ræsonnere og løse problemer. Det har betydning for barnets evne til senere at forstå matematiske, naturvidenskabelige og sproglige begreber og tænke abstrakt. Som pædagoger i børnehuset bestræber vi på, at der er et sprogligt udviklende læringsrum omkring børnene. Vi italesætter det vi gør, det vi ser omkring os, og dét barn gør. Vores sprog er præcist og vi er omhyggelige med at bruge de rigtige begreber. Det er ikke ligegyldigt, om vi taler om en stol eller en taburet. Bøger bliver ofte suppleret med konkrete, som bygger bro mellem det talte sprog og det visuelle. Det sker igennem et nuanceret sprog, hvor der introduceres nye ord og begreber i takt med at barnet udvikler sig. De nye begreber forklares, vi taler om følelser og lader som om.

Interaktioner og sproglige rollemodeller

I børnehuset arbejder vi med at sætte ord på dét børnene gør, og det vi gør sammen med børnene. Vi er bevidst om at fordybe os sammen med børnene i det, der optager dem i løbet af dagen. Når vi sætter ord på, udvider vi barnets sproglige forståelse, og barnet vil i sidste ende selv kunne formå at anvende ordene. Vi sætter ord på, når børnene er uenige eller hvis et barn er faldet og har slået sig. Vi sætter ord på når vi lægger en plan for dagen og forbereder børnene på hvad der skal ske. Vi er særlig bevidst om samtalen og en mentaliserende tilgang til børn i udsatte positioner, da vi ved at det kan have stor betydning for deres sproglige læring når den voksne sætter ord på dét, barnet er optaget af. Vi ser os selv som sproglige rollemodeller og det er vores ansvar at lære børnene hvordan man indgår i samtale med andre børn eller voksne. Børnene skal lære at ytre sig i fællesskabet, men det er også en vigtig kunnen, at lytte til hvad et andet barn har at sige. Det arbejder vi med hele dagen, men særligt også i samlingsituationer og voksenstyrede aktiviteter eller legegrupper.

Sprog hele dagen

I børnehuset arbejder vi hele dagen aktivt på at forstå barnets initiativer og øve barnet i at bruge sproget som kommunikationsform. Vi øver børnene i at bruge sproget i konfliktsituationer/ uoverensstemmelser i stedet for at skribe eller slå. Det kræver at den voksne nogle gange er nogle skridt foran og kender barnet og barnets reaktionsmønstre. Vi øver børnene i at give udtryk for ønsker og behov i leg gennem dagen, så de opnår medbestemmelse og bliver hørt af deres kammerater. Vi øver også de børn, der bruger sproget meget, i at lytte til de andre børn og skabe bevidsthed om at også andre børn vil sige noget. Vi sætter ord på det vi gør, og dét barn gør. Det skaber sammenhæng mellem handling og ord og bidrager positivt til barnets sprogforståelse.

Vi anvender også sproget i arbejdet med børnenes følelsesmæssige udvikling. I situationer hvor barnet er ked af det, skuffet eller vred er det særlig vigtigt for barnet, at den voksne sætter ord på de følelser eller den følelsesmæssige reaktion barnet viser. Den voksne skaber mulighed for at barnet kan spejle sine følelser og reaktion og blive bevidst om sine indre tanker og følelser. For at arbejde på en sådan måde er vi nødt til at skabe en tryk og anerkende relation til barnet. Ved at anvende mentalisering og sætte ord på barnets følelser og tanker er vi med til at følelsesregulere barnet, så barnet senere hen selv bliver i stand til at regulere og give udtryk for egne følelser.

Daglige rutiner og forberedelse:

I de daglige rutiner arbejder vi gennemgående med sproget; når barnet skal have tøj på, have skiftet ble, vaske hænder eller rydde op. Vi sætter ord på det barn gør og guider barnet med sproget. Ved behov visualiserer vi rutinerne for barnet. Vi anvender både sprog og billeder sammen med børn, der har svære ved at anvende og forstå sproget. Det giver et sammenhæng mellem det den voksne sætter ord på og handlingen barnet skal udføre. Det udvider barnets sprogforståelse med tiden.

Vi arbejder med at forberede barnet på hvad der skal ske i løbet af dagen. Med ord og visualisering gør vi det klart for barnet, hvordan dagen ser ud, eller hvilke aktiviteter barnet kan vælge mellem på et givent tidspunkt.

Mindre grupper:

I de mindre grupper af børn med en udvalgt aktivitet giver bedre mulighed for at barnet kan udtrykke sig sprogligt, give udtryk for ønsker eller behov i leg, både over for den voksne men også overfor de andre børn i gruppen. Der er fokus på børnenes samspil og at alle får lov at udtrykke sig og bruge sproget aktivt. Der er tid og rum til fordybelse i sproget gennem leg og aktivitet.

Læsning:

I børnehuset bruger vi læsning på forskellige måder. Læsning skal give barnet en forståelse af temaer og emner det kan relatere til. Læsningen skal tage udgangspunkt i barnets sproglige niveau og sprogforståelse. Den voksne gør sig overvejelser om hvordan bogen skal læses. Bogen skal være levende, vække barnets interesse og indeholde forskellige stemmer, toneleje og pauser. Der skal være plads til at barnet byder ind og undrer sig eller stiller spørgsmål. Den voksne skal også have en aktiv rolle i at stille barnet spørgsmål om fx betydning af ord eller forståelse af handlingen. Det har alt sammen til formål at udvide barnets forståelsesramme og ordforråd. Det skal forberede barnet på at lære om tegn og symboler, bogstaver og udvikle før skriftlige færdigheder. Læsning bruges også til at tale om følelser og at lære børnene at leve sig ind i andres perspektiver. I børnehuset bruger vi også dialogisklæsning som sprogtilegnelse. De børn der har særlig svært ved sproget kan få mulighed for at fordybe sig med få andre børn og en voksen og samtidig. Her har vi mulighed for at anvende screeningsværktøj der skal hjælpe os med at se om en sproglig indsats ift. læsning med et barn har hjulpet over en 14.dages periode. Vi får dermed blik for om det kan hjælpe barnet.

Sprogvurdering

I Sjælsø børnehus sprogvurderer vi barnet to gange- når det er tre og fem år. Når vi sprogtester barnet har vi som regel altid en formodning om, om det er et barn der er sprogligt alderssvarende eller et barn der har brug for en særlig sproglig indsats. Sprogvurderingen giver os mulighed for at stille skarpt på lige netop det der er en sproglig udfordring for barnet. Det kan hjælpe os til at vurdere, om vi skal have skabt et samarbejde med logopæd, eller vi selv kan lave en fokuseret indsats, i samarbejde med forældrene, for barnet. Det kan også give os blik for områder hvor vi mangler at have fokus på dele af en sprogingdsats, hvis flere børn i børnegruppen fx ikke er særlig stærke i rim og remser.

Krop, sanser og bevægelse

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 42-43

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø udviklingen af børnenes krop, sanser og bevægelse?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Krop, sanser og bevægelse.
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag.
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Læringsmiljøet er hele dagen og skal give alle børn, herunder de børn, som har begrænset erfaring med kroppen, sanser og bevægelse, mulighed for at deltage i fællesskaber, aktiviteter og leg, og det pædagogiske personale er ansvarlige for at tilrettelægge et læringsmiljø, der motiverer børn til at bevæge sig ved at vise glæde ved bevægelse og kropslig udfoldelse.

Kroppen er grundlæggende for børnenes deltagelse i samfundets forskellige fællesskaber og har både en fysisk og en eksistentiel dimension. Sanserne er børns adgang til verden og fundamentet for at opfatte og begribe verden. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte stimulering af de tre motoriske grundsanser (den taktile sans, den vestibulære sans/labyrintsansen og muskel-led-sansen) i samarbejde med de fire øvrige sanser (lugt, syn, smag og hørelse). Det har afgørende betydning for barnets motoriske udvikling og automatisering af bevægelser. (såvel grov- som finmotorisk)

Gennem krop og bevægelse indgår børn i en aktiv og dynamisk proces med omverdenen. Via samspillet udvikler og lærer børn, at miljøer kan erobres og udfordres i takt med kroppens motoriske og bevægelsesmæssige udvikling. Endvidere er kroppen et stort og sammensat sansesystem, der udgør grundlaget for erfaring, viden og følelsesmæssige og sociale processer samt kommunikation. Ved at sætte fokus på kroppen og sikre dens udfoldelsesmuligheder lægges grundlaget for fysisk og psykisk sundhed.

Krop og bevægelse

Det er vigtigt for barnet at bruge kroppen på mange forskellige måder dagen igennem. Vores opgave er derfor både at skabe et fysisk læringsrum der lægger op til at bruge kroppen aktivt i hverdagen. Det gør vi ved at indrette legepladsen således at det lægger op til forskellig fysisk udfoldelse. Vores legeplads lægger op til at der kan graves, løbes, gynges, trilles, hoppes og klatres. Når børnene tager initiativ til fysisk udfoldelse, er vores opgave at opmuntre og anerkende barnet i dets behov for at undersøge egen krop. Vi følger barnets spor, ved at se på barnets behov for fysisk udfoldelse og evt. sætte en leg i gang der understøtter det behov. Måske kommer flere børn til og der opstår et fællesskab omkring legen. Det kan også være bestemte ting som muligheden for at lære at gynges og styrke balancen. Vi har grupper med sanses motorik og benytter aktivt fodboldbanen, der støder op til børnehuset. Vi øver os hver dag i at se på hvad børnenes

behov for fysisk udfoldelse er. Nogle gange er det rollespil på fodboldbanen, andre dage er det forhindringsbane eller god musik og stop dans, der udfordrer børnenes motoriske evner.

Vi arbejder også med at bruge kroppen i helt basale situationer, som at komme op og ned ad en stol, tage tøj på selv, vaske hænder og spise med bestik, klippe, lave perleplader. Det kræver koordination af begge hænder i et samarbejde og skal øves ofte for at barnet opnår et samarbejde mellem begge hænder og udvikle før skriftlige kompetencer. Vi arbejder med barnets koordinationsevne hele dagen og giver os god tid til at barnet selv prøver og bliver ved at øve sig.

Sanser

Kroppen er et stort og sammensat sansesystem, som udgør fundamentet for erfaring, viden samt følelsesmæssige og sociale processer ligesom al kommunikation og relations dannelse udgår fra kroppen. Vi arbejder med, at barnet bliver i stand til at mærke egen krop. Det gør vi gennem aktiviteter med fokus på sanser; at forme mudderkager og modellervoks. At arbejde med forskellige materialer og naturmaterialer i kreativ udfoldelse.

Vi arbejder med barnets kropslige fornemmelser ved at sætte ord på dét barn mærker. Vi arbejder med yoga og fantasirejser, hvor barnet skal finde ro og mærke sin egen krop. Det kan give en god pause på dagen og give barnet mulighed for at finde ro i sin krop og mærke kropslige fornemmelser eller følelser det ellers ikke ville mærke, fordi det har travlt med at være en aktiv deltager i børnefællesskabet.

Natur, udeliv og science

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 44-45

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med natur, udeliv og science?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Natur, udeliv og science.
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag.
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Det lille barn lærer og husker gennem sanselige aktiviteter, hvor specielt det visuelle, det auditive og det taktile er i fokus. I takt med, at barnet modnes og sproget udvikles, bliver sansningen og oplevelser omsat til kognitive spor i hjernen. Her lægger det sig som viden og basis, der kan bygge ovenpå. Især science-begrebet giver mening, når man taler om de små børns erfaringsdannelse. Igennem mange små kast med lidt sand op i luften erfarer barnet, at det altid kommer ned igen. Erfaringen omfatter ikke Newtons lov, men skaber fundamentet for en forståelse for den. I naturen kan barnet erfare de skiftende årstider, livet i det små og det store og på nærmeste hold følge processerne i alt levende. Natur og science er derfor tæt forbundet.

Natur og udeliv

At bruge naturen som læringsrum, giver mulighed for både at lade børnene udforske og gå på opdagelse, men også invitere til en særlig form for leg. Legepladsen inviterer med sine bestemte legerum til at klatre, gynges, grave i sand, klatre i træer eller lege gemmeleg. En skov kan åbne op for opdagelse, hvor man ikke nødvendigvis finder det man havde tænkt, men måske noget endnu mere spændende. Naturen som læringsrum kan give god anledning til at følge barnets spor og giver god mulighed for at barnet bliver fortrolig med sin krop og naturen som legeplads.

I vores børnehus er vi omgivet af natur. Vi går tit på tur med et særlig formål. Måske knytte formålet sig til et emne vi er fordybet i eller et ønske fra en børnegruppe om en bestemt anledning til en tur i det blå. Ofte finder vi meget mere end det vi var på udkig efter og vi lærer både børn og voksne af naturen og dets læringsrum. Vi bruger naturmaterialer i mange kreative projekter og tager naturen med hjem, som legetøj. Pinde, træstammer, grankogler, kastanjer og store efterårsblade bliver samlet og får en plads på legepladsen. Børnene er derfor med til at definere deres læring og udvide læringsrummet på legepladsen.

Vi bruger den nærliggende fodboldbane ofte, da den giver plads til at løbe langt, lege lege der kræver plads. Lege der styrker børnenes samarbejdsevne og opmærksomhed samtidig med at kroppen udfordres. I storbørnsgruppen har de krible- krable tema hvert forår og vinterens dyr hver vinter, som led i "naturen bygger bro", overgangsprojekt med skolen.

Resten af børnehavens børn har også været med og fordybet sig i eksempelvis krible- krable dyr, sange, rim og remser og at gå på opdagelse med slaget og finde masser af kryb vi ikke kender til. Så bliver der undersøgt og snakket om dyr og hvad de gør for naturen så vi øver børnenes evne til at se årsag/sammenhæng.

Science

Som voksne skal vi ikke vide alt, men vi skal være nysgerrige sammen med børnene og være med til at give børnene en ny viden. Vores tilgang gør, at vi skal tænke helt nyt og ikke nødvendigvis svare på børnenes spørgsmål. Den nye viden får vi igennem vores udforskende tilgang sammen med børnene. Vi vægter højt at undersøge naturen og stille spørgsmål til naturens sammenhæng sammen med børnene. Vi undersøger, hvordan vand reagerer, når det fryser til is og smelter igen, vi taler om hvilket tøj man skal have på udenfor i hvilket slags vejr, hvorfor bladene falder af træerne, hvordan regn bliver til sne og prøver kræfter med papirs fly, og hvordan de bedst kan designes så de flyver længst. Vi udfordrer børnenes forståelse af det de ser i naturen og udvider deres horisont ved at stille spørgsmål, lave små naturforsøg og bruge naturmaterier i leg og kreative aktiviteter året rundt.

Kultur, æstetik og fællesskab

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 46-47

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med kultur, æstetik og fællesskab?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Kultur, æstetik og fællesskab.
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag.
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Kultur, æstetik og fællesskab er et bærende tema igennem mange af aktiviteterne i huset. Det spænder vidt fra egne produktioner til kulturelle oplevelser udenfor huset. Igennem kreativ udfoldelse, skabes der ro, sansning og fordybelse. Tankerne kan flyde frit, sanserne stimuleres og der indgår æstetiske overvejelser.

Kultur og fællesskab

Kultur er den måde, vi mødes på. Hvordan vi taler sammen, hvordan en samling foregår, hvilke sange eller sanglege, der vælges osv. Det kan være barnets første møde med andre kulturer, andres måder at leve på og være familie på samt overførsel af værdier omkring et fællesskab. Det er også de udflugter vi tager med barnet - hvordan og hvad vi introducerer barnet til: det første møde med børneteateret, Rundetårn, byen omkring dem eller skoven i nærmiljøet, forskellige måder at anvende digitale hjælpemidler på osv. Alting er med til at danne børnene som mennesker og som demokratiske samfundsborgere.

I vores børnehus vægter vi traditioner højt. Vi har udarbejdet et årshjul der er vores kalender over faste traditioner i børnehuset. Der er alle højtiderne, bedsteforældredag, høstfest og børne bal. Børnene lærer om traditionerne og hvorfor de bibeholdes som en del af vores kultur. Men de lærer også at der er forskel på hvordan hvert barn i sin familie fejrer højtider, når vi til samling snakker om, hvordan vi hver især fejrer jul eller påske. De lærer også om de kulturer der ikke holder jul og hvilke traditioner de har i stedet for. Vi snakker åbent og nysgerrig om forskel på kultur og traditioner i hver familie. Vi synger sange der knytter sig til traditionerne og taler om plads til forskellighed og behov for mangfoldighed. Ved måltiden kan mange interessante samtaler opstå og vi arbejder med at stille nysgerrige spørgsmål og åbne op for dialog og nysgerrighed børnene imellem, for at udvide hvert barns forståelseshorisont.

Kulturelt indtryk og udtryk

I vores børnehus bliver der klippet, tegnet eller malet og barnet introduceres til mange forskellige materialer – ler, pap, papir, naturmaterialer, vandfarve, tuscher og meget andet. Børnene inspireres af hinanden og ofte, er det en voksen, der sætter aktiviteten i gang. Det kan være opgaver der knytter sig til et bestemt emne børnene og de voksne er fordybet i. Vi ønsker at skabe mulighed for at børnenes sanser bliver vækket og at de æstetisk lærer at udtrykke sig gennem kunstneriske materialer. Kunst kan også være en måde hvorpå den voksne kan tale med børnene om forskellighed og kultur. Det kan give anledning til mange gode snakke og fremme sprog og sociale kompetencer på tværs af alder, køn og kultur.

Evalueringskultur

”Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at etablere en evalueringskultur i dagtilbuddet, som skal udvikle og kvalificere det pædagogiske læringsmiljø.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 50-51

Hvordan skaber vi en evalueringskultur, som udvikler og kvalificerer vores pædagogiske læringsmiljø?

Det vil sige, hvordan dokumenterer og evaluerer vi løbende vores pædagogiske arbejde, herunder sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og de tolv pædagogiske mål?

Med den nye styrkede læreplan følger et krav om at etablere en evalueringskultur. Dette indebærer at det pædagogiske personale løbende forholder sig reflektivt til hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Lederen af huset er ansvarlig for at evaluering sker.

Evalueringskulturen i dagtilbuddet ”skal understøtte, at personalet i det daglige udvikler en løbende faglig selvkritik og reflekterende tilgang til tilrettelæggelse og evaluering”, som det formuleres. Formålet er at bidrage til at personalet får øje på praksis, tænker over den og ser muligheder for at justerer på den hvis der er behov for det. En systemisk og udviklende evalueringskultur er central for den løbende udvikling af den pædagogiske praksis. Det er oplagt at inddrage børnenes perspektiver og give dem en stemme i dokumentationen. Ved at lytte til børnenes oplevelser fås et indblik i hvad børnene reelt har oplevet og ikke hvad vi voksne tror de synes. At inddrage børnene i dokumentationen viser børnene at deres holdning og meninger har betydning for hvordan vi vælger at tilrettelægge det pædagogiske læringsmiljø. Det er et potentiale for at lære om egen læring i dette rum hvis vi inddrager børnene aktivt i dokumentationen.

I børnehuset Sjælsø vælger vi at forberede evalueringen af årets fokusområder på stuemøder eller afdelingsmøde. Herefter laves en fælles evaluering på et personalemøde. Der foregår en løbende evaluering af forskellige forløb, hvor vi i fællesskab ser tilbage på hvilket mål vi havde sat os, hvordan processen skred frem, og hvilken læring børnene opnåede og ikke mindst hvad dette tilsammen betyder for vores fremtidige praksis. På denne vis tages hele læreplanen op – et felt ad gangen eller de læreplansmål der har været i spil i et projekt/forløb – og det giver anledning til refleksion om egen praksis samt inspiration fra kollegaer og deres erfaringer. Dette er en pædagogisk praksis der er velfunderet i pædagogfaget som sådan og i særdeleshed i vores hus. Det vi øver os på er systematikken, som den er introduceret af de nye styrkede læreplaner, samt dokumentationen af processen.

I det følgende beskrives evaluering af fokusområdet valgt for 2020.

Vi har længe arbejdet med at prøve at skabe en faglig evalueringskultur. Vi anvender bl.a. aktionslæring som metode og vi evaluerer på hvert fælles projekt sammen med børnene og til personalemøder.

Hvordan evaluerer vi arbejdet med den pædagogiske læreplan, som skal foretages mindst hvert andet år?

Vi laver aktionslæring sammen og evaluerer på formen for aktionslæringen. Er der en måde vi kan gøre noget nemmere eller anderledes, som fx inddrager både pædagoger og medhjælpere i arbejdet med aktionslæring. Det er vigtigt for os at alle har medindflydelse og den vej bliver inspireret og motiveret i arbejdet med egen praksis.

I evaluering inddrager vi forældrerådet. Det har ikke været muligt i denne periode pga. Covid-19.

Årshjul

Vores årshjul sikrer os at vi når rundt om alle lærerplanstemaer og indsatser vi skal i løbet af året. Det sikrer også, at vi kan være på forkant med særlige perioder og skemaplanlægning. Vi evaluerer løbende på årshjulet på personalemøderne. Vores daglige konkrete planlægning tilrettelægges desuden ud fra årshjulet.

Hvordan evaluerer vi arbejdet med den pædagogiske læreplan, som skal foretages mindst hvert andet år?

” Hvordan sikre vi et læringsmiljø der tilgodeser børns sproglige udvikling bedst mulig”?

1. Hvad var vores mål med aktionslæring er at:
  - understøtte at alle børn udvikler strategier for en større sprogforståelse.
  - kvalificere den sproglig interaktion mellem børn og voksne.
  - bedre sproglig interaktions børn og børn imellem.
  - visualisering af sproget via redskaber til brug i udviklingen.
  - den voksne som rollemodels betydning.
2. Hvad viser vores data?
  - Vores tilsyn i 2020 viste konklusion at børnehuset kan arbejde videre med at udbrede de gode sprog strategier, der allerede er i børnehuset.
  - sprogvurderingerne, for de 3 årige, har vist lavt ifht. sprog strategier, rim samt remser.

Inden for de rammer vi er underlagt – senest Covid-19 retningslinjer, har vi ikke kunne give børnene mulighed for ”frit” at kunne vælge at læse osv.

3. Hvad lykkedes vi med? Og hvorfor tror vi det lykkedes?
  - med at have integreret et læringsmiljø med fokus på visualisering af sang, rim og remser. Det lykkedes med et planlagt dagligt fokus hver dag.
  - have fokus på form, farver, under- og overbegreber. Det lykkedes når vi planlægger projekt hvor det indgår.

- med at have et fokus på de flere sproget børn. Vi har arbejde med et Sceeningsværktøj, der er tilpasset det enkelt barn. Det lykkede fordi vi havde et daglig fokus og vi legede sproget ind differencerne fællesskaber.
  - Vi har haft et sprogforløb med en udviklings konsulent. Her har der været fokus på at de voksne som rollemodeller, særligt i vuggestuen. Vi er lykkedes med at UGL: Udkik, Giv tid og Lyt.
  - børnene er blevet gode til at lytte til historier på IPAD. Vi lykkedes fordi der ikke var andre mulighed for at lytte til en historie.
  - Arrangeret voksne også når det regner. Det lykkedes med en god forberedelse og planlægning.
  - at udvikle et læringsmiljø for de flere sproget børn. Det er lykkedes fordi vi havde fokus på voksen/barn læring og herefter i mindre børnegrupper.
4. Hvad gik mindre godt og hvorfor?
- Vi lykkedes ikke helt med at læse bøger med børnene eller at børnene selv kunne tage en bog, pga. Covid-19 retningslinjer.
  - Vi lykkedes ikke med at have sangbøger der kunne visualiser sproget, pga. Covid-19 retningslinjer.
  - Vi fik ikke støttet hinanden nok i at UGL, pga. Covid-19 retningslinjer samt omrokering af personale.
  - Vi fik ikke forældrene med i det som vi ønskede.
5. Hvad vil vi tage med videre i vores arbejde?
- Vi har erfaret til næste gang, at det kan være rigtig svært at inddrage forældrene i nogle af vores tiltag.
  - Vi skal være bedre til at inddrage alle kollegaer på stuen/afdelingen.
  - Vi skal blive bedre til at finde tid til at fordybe os i det skriftlige arbejde der ligger bag aktioner. Hvilket også vil give os mere ejerskab over aktionen og interesse i det.
6. Hvordan vil vi implementere de nye tiltag/vores nye viden i praksis? Og hvordan kan i tænke de nye tiltag ind ift. Den nye styrkede læreplan?
- få planlagt datoer for møder hvor vi har fokus på hvordan vi får implementeret tiltagene samt opfølgning.
  - få planlagt tiltagene i det store fællesskab så der kan tages ejerskab ned til de enkelte grupper.
  - inddrage forældrene via information på AULA, så forældrene kan understøtte det pædagogisk arbejder.
  - italesætte det pædagogisk arbejde på dialogmøde med forældrene.